

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลชั้นต้นและเป็นศาลชำนาญพิเศษที่ใช้วิธีพิจารณา คดี พิเศษ แตกต่างจากศาลชั้นต้นทั่วไปโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและสถานภาพของเด็กหรือเยาวชนที่ กระทำ ความ ผิดโดยมุ่งแก้ไขและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนยิ่งกว่าการลงโทษรวมทั้งมีจุดมุ่งหมายเพื่อ คุ้มครองสถานภาพของครอบครัวให้เกิดความสงบสุขและพิทักษ์สิทธิและสวัสดิภาพของบุตรในครอบครัวนั้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ

ศาลเยาวชนและครอบครัวมีบุคคลที่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเด็ก เยาวชนและครอบครัวซึ่ง ได้รับการแต่งตั้ง โปรดเกล้าฯ เป็นผู้พิพากษาสมทบเข้ามาร่วมพิจารณาและพิพากษาคดี นอกเหนือจากการ ร่วมพิจารณาอรรถคดีแล้ว ผู้พิพากษาสมทบบยังมีหน้าที่สำคัญในการร่วมกิจกรรมในโครงการต่างๆของศาล เยาวชนและครอบครัวเพื่อคัดกรอง แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้ กลับตัวเป็นคนดีเพื่อคืนสู่ครอบครัวและสังคมได้โดยปกติสุขอย่างมีคุณภาพ

สาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้นนอกจากปัญหาที่เกิดจากตัวเด็กเองแล้ว สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจสังคม สภาพแวดล้อม อาชีพ ความสัมพันธ์ในครอบครัวสภาพความเป็นอยู่ และการคบเพื่อนก็มีส่วน สำคัญ เด็กที่เคยกระทำผิดหากไม่ได้รับการแก้ไขก็ยังมีโอกาสกระทำผิดซ้ำอีก การดำเนินการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจึงต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการทำงานร่วมกัน อย่างเป็นองค์รวมมากขึ้น และให้สังคมชุมชนหรือครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ของเด็กและ เยาวชนที่กระทำผิดซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.2561-2564 ในยุทธศาสตร์ C (Collaboration) ที่ระบุว่า “เร่งบูรณาการเครือข่ายด้านการยุติธรรมทั้งภายใน และระหว่างประเทศ” ซึ่งใน แนวทางการดำเนินการ ข้อ 5 ที่ระบุว่า “พัฒนาระบบการจำแนกเด็กและเยาวชนในคดีอาญา การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเยาวชน และผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตาม บทบัญญัติของกฎหมาย” และข้อ 6 ที่ระบุว่า “จัดให้มีระบบบริหารเครือข่ายชุมชนที่มีประสิทธิภาพและ สามารถผลักดันให้เกิดการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 สืบค้นหาโครงการที่มีกิจกรรมในการคัดกรอง แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยรวบรวมข้อมูลจากศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ทั้ง 9 ภาค ทั่วประเทศ

2.2 ศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์โครงการต่างๆ รวมทั้งหาจุดอ่อนจุดแข็งและสำรวจปัญหาของ บางโครงการ เพื่อหาแนวทางแก้ไขและเพื่อสืบค้นหาโครงการที่ตีเหมาะสมที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการ ต้นแบบ

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาโครงการต้นแบบที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการคัดกรอง แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็ก เยาวชน และครอบครัว

2.4 เสริมสร้างให้ผู้พิพากษาสมทบมีความรู้และความเข้าใจในบทบาทการทำงานร่วมกันเพื่อกำหนดกรอบทิศทาง การดำเนินงานและเป้าหมายของโครงการในการคัดกรอง แก๊ซ บำบัด พื้นฟูเด็ก เยาวชน และครอบครัวให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ศาลเยาวชนและครอบครัวและแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2561-2564

2.5 เพื่อให้ศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศมีกระบวนการคัดกรอง แก๊ซ บำบัด พื้นฟูเด็ก เยาวชน และครอบครัว อย่างเป็นระบบที่มีมาตรฐานเดียวกัน

3. ขอบเขตของการศึกษา

3.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้จากโครงการต่างๆของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในส่วนภูมิภาคทั้ง 9 ภาคทั่วประเทศ และต้องเป็นโครงการที่มีกิจกรรมหลักในการคัดกรอง แก๊ซ บำบัด พื้นฟูเด็ก เยาวชน และครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศมี 9 ภาค ดังต่อไปนี้

ภาค 1

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดสมุทรปราการ

ภาค 2

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดตราด จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดสระแก้ว

ภาค 3

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดยโสธร

ภาค 4

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดหนองบัวลำภู

ภาค 5

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดน่าน จังหวัดลำพูน จังหวัดแพร่และแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดฝาง

ภาค 6

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดตาก จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดอุทัยธานีและแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดแม่สอด

ภาค 7

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดสมุทรสงครามและแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดทองผาภูมิ

ภาค 8

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดชุมพร จังหวัดระนอง จังหวัดกระบี่ จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดตะกั่วป่าและแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดเกาะสมุย

ภาค 9

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา จังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง จังหวัดสตูล จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส

3.2 การจำแนกประเภทโครงการ

โครงการต่างๆของศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศเมื่อจัดเป็นหมวดหมู่โดยพิจารณาจากกิจกรรมหลักของแต่ละโครงการในการแก้ไข บำ บัด ฟื้นฟูเด็ก เยาวชน และครอบครัว ได้จำแนกประเภทโครงการตามลักษณะของกิจกรรมเป็น 7 ประเภท ดังนี้

- 1.การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
- 2.การฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ
- 3.การพัฒนาทักษะวิชาชีพ
- 4.การแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรม
- 5.การป้องกันการกระทำความผิด
- 6.การเสริมสร้างระเบียบวินัยและคุณภาพชีวิต
- 7.อื่นๆ

3.3 ขอบเขตของการศึกษาและวิธีการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษานี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากโครงการต่างๆของศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศ ซึ่งเป็นโครงการที่มีกิจกรรมหลักในการคัดกรอง แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็ก เยาวชน และครอบครัวเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ ศึกษาเปรียบเทียบ และหาโครงการที่ดี/มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และเหมาะสมที่จะเป็นโครงการตัวอย่าง (ดูรายละเอียดในบทที่ 3 - 4)

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ลดความซ้ำซ้อนของโครงการที่มีกิจกรรมประเภทเดียวกัน ทั้งโครงการของหน่วยงาน นเดียวกันหรือต่างหน่วยงาน

4.2 มีแนวทางในการพัฒนาโครงการต้นแบบที่บรรลุเป้าประสงค์ในการคัดกรอง แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็ก เยาวชน และครอบครัว

4.3 เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อให้กลับตัวเป็นคนดีมีภูมิคุ้มกันป้องกันการกระทำความผิดซ้ำเมื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม

4.4 โครงการในการคัดกรอง แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็ก เยาวชน และครอบครัวของศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบที่มีมาตรฐานเดียวกัน

4.5 ผลการศึกษาและข้อมูลที่รวบรวมจากโครงการและกิจกรรมในการคัดกรอง แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็ก เยาวชน และครอบครัวของศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศสามารถจัดทำฐานข้อมูลที่สืบค้นผ่านเว็บไซต์ได้ในอนาคต

4.6 มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศซึ่งพัฒนาไปสู่การเขียนแผนงานร่วมกัน ทำงาน/บูรณาการร่วมกันอย่างเป็นองค์รวมรวมทั้งการสร้างเครือข่าย ทำงานร่วมกันกับองค์กรอื่นในอนาคต

บทที่ 2

ศาลเยาวชนและครอบครัว : บทบาทของผู้พิพากษาสมทบกับการสงเคราะห์เด็กและเยาวชน

1. เจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัวมีวิธีพิจารณาเป็นการเฉพาะแตกต่างจากศาลยุติธรรมอื่นๆ เจตนารมณ์สำคัญของศาลเยาวชนและครอบครัว คือการคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรได้รับการฝึกอบรม สั่งสอนและสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษโดยต้องคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพและสภาวะทางจิตของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะราย

นอกจากนี้ในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับครอบครัวซึ่งมีความละเอียดอ่อนและเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน จึงมีวิธีการพิจารณาพิพากษาคดีที่คำนึงถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ครอบครัวที่อบอุ่นและมีความสุขจะเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับเด็ก ป้องกันมิให้เด็กเยาวชนกระทำผิดได้เป็นอย่างดี

2. กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

2.1 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์ ค้ำครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก อย่างเหมาะสม ค้ำครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว (แก้ไขปรับปรุง ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2558 ฉบับที่ 4 ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2559)

2.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก และสวัสดิภาพของเด็ก การปฏิบัติต่อเด็ก การสงเคราะห์เด็ก รวมไปถึงผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาฟื้นฟู การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษา กองทุนคุ้มครองเด็ก

2.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงมีความละเอียดอ่อน มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป ดังนั้นการมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา มีขั้นตอนที่แตกต่าง โดยให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสดูแลตัวเองและยับยั้งการกระทำซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้

2.4 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 (Convention of the Rights of Children) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก คือ ข้อตกลงระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้นโดยสหประชาชาติ (คณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชน) โดยได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ในปี 2532 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กำหนดนิยาม (เด็กหมายถึงบุคคลทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี) และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของเด็ก เพื่อช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความคุ้มครองดูแล

เด็กได้อย่างเหมาะสมอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รวมหลักการสำคัญ คือ การไม่เลือกปฏิบัติ และเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยมีเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่

- สิทธิในการอยู่รอด
- สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง
- สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และ
- สิทธิในการมีส่วนร่วม

ปัจจุบัน อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่ได้รับการรับรองมากที่สุดในโลก โดย เกือบทุกประเทศ (196 ประเทศ) ได้เข้าเป็นภาคีแล้ว ยกเว้น เพียงสหรัฐอเมริกาที่ยังไม่ได้เข้าเป็นภาคี ประเทศไทย ได้ลงนามเข้าเป็นภาคี เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 มีผลบังคับเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 มีผลให้ประเทศไทยต้องแก้ไขกฎหมาย ระเบียบภายในประเทศที่ขัดกับอนุสัญญาดังกล่าว

3. ผู้พิพากษาสมทบ

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 15 และมาตรา 23 กำหนดไว้ว่าศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า 2 คนและผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน ซึ่งอย่างน้อย 1 คน ต้องเป็นสตรีจึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาคดีได้

ด้วยเหตุนี้ผู้พิพากษาสมทบจึงมีสถานะและมีความสำคัญด้วยเป็นผู้แทนของสังคมที่มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถและมีความพร้อมด้วยประการทั้งปวง โดยได้ผ่านการคัดเลือกจากศาลยุติธรรมให้มาปฏิบัติหน้าที่ในทางตุลาการเพื่อร่วมพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด คดีครอบครัว และคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์ หรือส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้รวมถึงหน้าที่ในการให้การอบรม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ประการสำคัญตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธย และเป็นเจ้าพนักงานตุลาการตามกฎหมาย

บทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

ในที่นี้ขอเสนอบทบาทและหน้าที่โดยสังเขป ดังนี้

1. หน้าที่เกี่ยวกับบรรณคดี เป็นหน้าที่สำคัญของผู้พิพากษาสมทบโดยเป็นองค์คณะร่วมกับผู้พิพากษาในการประสาทความยุติธรรมแก่ผู้มีบรรณคดีด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เทียงธรรม เป็นกลาง ปราศจากอคติ ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตามกฎหมายและนิติประเพณี ในการนี้ผู้พิพากษาสมทบจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งเวรปฏิบัติงานในคดีพิเศษ และเวรปฏิบัติในคดีต่อเนื่อง รวมทั้งงานอื่นๆ ได้แก่ การจำแนกและสืบค้นสาเหตุแห่งการกระทำความผิด การให้คำปรึกษา การอบรมเด็กและเยาวชน การไกล่เกลี่ยประนีประนอม การประชุมจัดทำแผน แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู
2. หน้าที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์เด็กและเยาวชน ผู้พิพากษาสมทบบมีหน้าที่สำคัญในการสงเคราะห์เด็กและเยาวชน โดยการดำเนินโครงการ / กิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชน รวมทั้งความสัมพันธ์ในครอบครัว การบำบัดความบกพร่อง หรือผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ ไปจนถึงการฟื้นฟูเสริมสร้างสมรรถนะของเด็กและเยาวชน เช่น การพัฒนาทักษะวิชาชีพ การให้การศึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้โดยไม่กลับมากระทำความผิดอีก

3. หน้าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม มีภารกิจหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและงานของศาลเยาวชนและครอบครัว กิจกรรมตามนโยบายของคณะผู้บริหารงานศาลฯ และของคณะผู้พิพากษาสมทบ

4. เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม หมายความว่า เด็กอายุไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ และเยาวชนที่อายุเกิน 15 ปีแต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมไม่ว่าในฐานะผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหายหรือพยาน

โดยที่การศึกษาในรายงานนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมที่กระทำคามผิด และถูกจับกุมดำเนินคดีตามขั้นตอน จนกระทั่งพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ในการนี้กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำคามผิดทางอาญาจึงออกแบบมา โดยตระหนักว่า เด็กและเยาวชนแต่ละคนมีมูลเหตุจูงใจในการกระทำคามผิดที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมีกลไกและมาตรการซึ่งขับเคลื่อนโดย ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเหล่านั้นให้กลับคืนสู่สังคมและลดความเสี่ยงในการกระทำคามผิดซ้ำ ภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายทั้งการคุ้มครองสิทธิ เสริมสร้างสวัสดิภาพ และประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

มูลเหตุแห่งการกระทำคามผิด: กาย จิต สังคม

เด็กและเยาวชนที่กระทำคามผิดส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาเพียงพอเนื่องจากต้องออกจากโรงเรียนในระบบปกติ ทำให้มีเวลาว่างมาก ประกอบกับปัจจัยแวดล้อมต่างๆ เช่น เพื่อน ชุมชน ภาวะทางเศรษฐกิจ จึงทำให้มีความเสี่ยงสูงในการกระทำคามผิด

ปัจจัยสำคัญที่เป็นมูลเหตุ

1. กาย ได้แก่คามผิดปกติที่เกิดกับร่างกายของเด็ก เยาวชน เช่น คามผิดปกติทางสมอง สมาธิสั้น การติดยาเสพติด ที่มีระดับคามรุนแรงจากน้อยถึงมาก
2. จิต ได้แก่คามผิดปกติด้านเขาวปัญญา หรือ ด้านจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ขาดคามยับยั้งชั่งใจ มีอารมณ์ฉุนเฉียว รุนแรง ก้าวร้าว หรือเบี่ยงเบน เสี่ยงต่อการกระทำคามผิด
3. สังคม ได้แก่ครอบครัว รวมถึงสมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน โรงเรียนและชุมชน ที่พักอาศัยมีสภาพแวดล้อมที่สุ่มเสี่ยง เป็นชุมชนแออัด มียาเสพติด หรือ ลักขโมย

5. กิจกรรมการสงเคราะห์เด็กและเยาวชน

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในศาลเยาวชนและครอบครัว (Alternative Justice) เป็นมาตรการที่จะแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเป้าหมายในชีวิต โดยยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวได้จัดให้มีโครงการ และกิจกรรมต่างๆตามความเหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม ทั้งก่อนและหลังการพิจารณาคดี

- การให้คำปรึกษาแนะนำ เพื่อแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนก่อนฟ้องในชั้นตรวจสอบการจับกุม

- มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีทางอาญา
- กระบวนการยุติธรรมเชิงเยียวยา

เอกสารอ้างอิง :

ศาลเยาวชนและครอบครัว ในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค 2, มาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติงานของผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2558

วัชรินทร์ ปังแจกวิญญูสกุล, ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลจังหวัดดลิ่งชัน, หลักการของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เอกสารประกอบการบรรยาย การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพการพิจารณา พิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว, 18-19 กรกฎาคม 2560

ศาสตราจารย์ วิชา มหาคณ, ศาลเยาวชนและครอบครัว : กระบวนการยุติธรรมเชิงเยียวยา(Restorative Justice - RJ)

ทวีศักดิ์ จันทร์วีระเสถียร, รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง : กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในศาลเยาวชนและครอบครัว (Alternative in Juvenile and Family Court); 23 /08/ 2556 เอกสารประกอบการบรรยาย

บทที่ 3

การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้จัดกิจกรรมในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู แก่เด็กและเยาวชน ผู้กระทำความผิดออกเป็น 7 ฝ่าย

1. ฝ่ายป้องกันการกระทำความผิด

มี 4 กิจกรรมแต่ในปี 2560 ดำเนินการเพียงกิจกรรมเดียว คือ

1.1 โครงการรู้ก่อนผิดคิดก่อนหลงทาง

1.1.1 **แนวคิด** ในการจัดกิจกรรมคือ ป้องกันเยาวชนไม่ให้เข้าสู่กระบวนการทำผิด สร้างทักษะ ความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เยาวชนป้องกันตนเองจากการกระทำผิดทั้งด้าน ยาเสพติด ความผิดทางเพศด้วยการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายกับเยาวชนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น

1.1.2 **กลุ่มเป้าหมาย** คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนที่อยู่ใน กลุ่มเสี่ยง

1.1.3 **จุดเด่น** ของการจัดกิจกรรมคือได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายหน่วยงานขององค์กร เอกชนและกระทรวงศึกษาธิการในการเผยแพร่ความรู้กับเยาวชน เช่น สปอ ตหน่วยงาน ของกระทรวงศึกษาธิการ

1.2 โครงการป้องกันการกระทำความผิดในสถานศึกษาโดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาแบบสร้าง แรงจูงใจ

ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (สาขามีนบุรี)

1.2.1 **แนวคิด** การนำหลักแนวคิดของศูนย์ให้คำปรึกษาของศาลเยาวชนและครอบครัวไปใช้ใน สถานศึกษา (ระดับมัธยมและอาชีวศึกษา) โดยจัดอบรมให้เทคนิคความรู้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบสร้าง แรงจูงใจแก่ครู / อาจารย์ที่ปรึกษาของฝ่ายแนะแนว ฝ่ายปกครอง เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดูแล นักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษา อันเป็นการป้องกันเชิงรุกมิให้เด็กกลุ่มเสี่ยงกลายเป็นเด็กกระทำผิดที่จะเข้า มาสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว

1.2.2 **กลุ่มเป้าหมาย** นักเรียนระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา

1.2.3 **จุดเด่น** สถานศึกษามีบุคลากรที่พร้อมจะทำหน้าที่นี้อยู่แล้ว ผู้พิพากษาสมทบผู้จัดทำ โครงการนี้เพียงแต่ทำหน้าที่พี่เลี้ยงให้โครงการสามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง

หมายเหตุ สำหรับอีก 2 โครงการที่จะจัดในปีต่อไป (ปี 2561) คือ โครงการเพิ่มพูนทักษะชีวิต และโครงการ เสริมสร้างเครือข่ายชุมชนและอาสาสมัครเครือข่ายเยาวชนและชุมชน

2. ฝ่ายแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรม

มี 2 กิจกรรม คือ

2.1 กิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และเสริมสร้างคุณธรรม(EQ/MQ)

2.1.1 แนวคิด ในการจัดโครงการการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และเสริมสร้างคุณธรรม

ปัจจัยเสี่ยงและเหตุกระตุ้นให้เกิดการทำผิด ของเยาวชนเกิดจากสาเหตุ ปัญหาการปรับตัว มองว่าตนเองไร้ค่ามองสังคมรอบตัวว่าขาดความเป็นธรรมและไม่ให้อภัยในความผิดพลาดของตน ขาดทักษะในการแก้ปัญหา จึงเป็นที่มาของแนวคิดโครงการการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และเสริมสร้างคุณธรรม (EQ-MQ) ซึ่งเป็นสิ่งที่เยาวชนสามารถพัฒนาได้โดยการฝึกฝนบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ประกอบกับการมีคุณธรรม จะมีมุมมองต่อชีวิตในด้านดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาในชีวิตและกระทำความผิดมีพัฒนาการในการรู้จัก เข้าใจ ใน ตนเองและผู้อื่น ยอมรับและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีความตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นพร้อมทั้งสามารถปรับและแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับความรู้ ทักษะในการดูแลเยาวชน โดยการเข้าใจธรรมชาติ ปัญหาความต้องการของเยาวชน เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากโครงการไปปรับใช้กับเยาวชน นำไปสู่ครอบครัวมีความสุข ซึ่งแผนการฝึกอบรมเยาวชนที่กระทำความผิดของกิจกรรม EQ-MQ จะเน้นเรื่องที่น่าไปใช้ได้ในชีวิตจริงมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเยาวชนกับผู้พิพากษาสมทบโดยใช้เกมเป็นสื่อในการอบรมเพื่อค้นหาศักยภาพและตัวตนของเยาวชนในบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีการให้คำปรึกษาเป็นรายคนโดยผู้พิพากษาสมทบเป็นแม่กลุ่ม ลดช่องว่างระหว่างวัยให้มากที่สุดเพื่อให้ได้ใจเยาวชน ให้กำลังใจ ชี้ให้เยาวชนตระหนักถึงความดี คุณค่าของตัวเองให้มาก

ระยะเวลาจะแบ่งการอบรมเป็น 5 ครั้ง (ผู้ปกครองจะมาร่วมโครงการในครั้งที่ 1 และ 5 เท่านั้น) โดยเริ่มจากการนำให้เยาวชนเกิดการรู้คุณค่าของตนเองและผู้ปกครองเข้าใจความคิดความต้องการของเยาวชนเพื่อปรับข้อมูลให้อยู่ในชุดเดียวกันจะได้สื่อสารกันรู้เรื่อง ต่อมาครั้งที่ 2 จะเน้นให้เยาวชนรู้จักการอยู่ร่วมในสังคม เรื่องของมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสาร ครั้งที่ 3 จะนำเข้าสู่ทักษะการปฎิเสธ พิษภัยของยาเสพติด ต่อมาครั้งที่ 4 จะนำเรื่องคุณธรรม ศาสนามาบำบัดให้รู้ถึงสิ่งที่ควรทำ และจบด้วยครั้งที่ 5 คือนลูกสู่อ้อมกอดพ่อแม่ เป็นกิจกรรมที่ได้ใจทั้งเยาวชนและผู้ปกครองในการรวมใจเป็นหนึ่งขอขมา ให้ศีลให้พร พร้อมจะกลับไปสู่ครอบครัวมีความสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

กิจกรรมนี้จัดปีละ 8 รุ่นที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง 5 รุ่น และอีก 3 รุ่นสำหรับศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (สาขามีนบุรี) โดยจัดที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (สาขามีนบุรี)

2.1.2 กลุ่มเป้าหมาย คือเด็ก และเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม และผู้ปกครอง

2.1.3 จุดเด่น ของโครงการนี้คือ คณะทำงานยึดเด็กเป็นจุดศูนย์กลาง มีความใกล้ชิดกับเด็ก ได้สัมผัสกับเด็กจึงทำให้สามารถแก้ปัญหา และเข้าถึงพฤติกรรมเด็กได้ทันทั่วทั้ง กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ได้ทำมาเป็นเวลานาน จึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความมั่นใจทั้งผู้อบรม เยาวชนและผู้ปกครอง

2.2 กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์

2.2.1 แนวคิด ในการจัดกิจกรรม คือการให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะสร้างและพัฒนาครอบครัวร่วมกัน มีความเข้าใจไว้วางใจกัน

ตลอดจนร่วมกันแก้ปัญหาของครอบครัวด้วยเหตุและผล เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและความสุขในครอบครัว โดยจัดปีละ 4 รุ่นที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

2.2.2 **จุดเด่น** คือเป็นโครงการที่มีงบประมาณในการดำเนินงาน จากสำนักงานศาลยุติธรรม และมีผู้รับผิดชอบชัดเจนคือนักจิตวิทยาประจำศูนย์ การอบรมจัดโดยเจ้าหน้าที่ของศาล ผู้พิพากษาสมทบ

3. ฝ่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต

มี 1 กิจกรรม

3.1 **โครงการครอบครัวอุ่นใจได้ลูกหลานคืน** มีการอบรมปีละ 4 รุ่น สำหรับศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และ 2 รุ่นสำหรับศาล เยาวชนและครอบครัวกลาง(สาขา มีนบุรี) สถานที่จัดกิจกรรมสำหรับศาลเยาวชนและครอบครัวกลางคือค่ายนวมินทรราชินูทิศ ชลบุรี 2 รุ่น และโรงพยาบาล ตูลาการ เณลิมพระเกียรติ 2 รุ่น ส่วนศาล เยาวชนและครอบครัวกลาง (สาขา มีนบุรี) จัดที่ค่ายอินทรี กองร้อยลาดตระเวนระยะไกลที่ 1 ถนนแจ้งวัฒนะ ทั้ง 2 รุ่น

3.1.1 **แนวคิด** ในการจัดกิจกรรม เป็นการแก้ปัญหาในองค์กรวม ครอบคลุมปัญหาในทุกๆด้าน ทักษะการแก้ไขปัญหาลังคม และการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ความรัก ความเข้าใจในครอบครัว เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดภูมิคุ้มกันตนเอง

3.1.2 **กลุ่มเป้าหมายหลัก** คือเด็ก และเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม และ ผู้ปกครอง

3.1.3 **จุดเด่น** คือได้รับงบประมาณจากสำนักงานศาลยุติธรรมและสถานที่ในการจัดกิจกรรม

4. ฝ่ายส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

มี 3 กิจกรรม คือ

4.1 **ค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม** จัดทั้งหมด 8 รุ่นต่อปี ที่พุทธสถานคลองโยง ศาลายา นครปฐม

4.1.1 **แนวคิด** ในการจัดโครงการค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม เนื่องจากสังคมในชุมชนขาดผู้นำที่เป็นต้นแบบที่ดีในการดำรงชีวิต การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไม่มีความชัดเจนในเรื่องทักษะชีวิต การสร้างวินัยในตนเอง ต่อครอบครัว สังคม เยาวชนขาดการยับยั้งชั่งใจ ขาดคุณธรรมและจริยธรรมประจำใจ ขาดสัมมาอาชีวะในการดำเนินชีวิต

4.1.2 **กลุ่มเป้าหมายหลัก** คือเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมและ ผู้ปกครอง

4.1.3 **จุดเด่น** เป็นกิจกรรมที่ดีมากจัดเป็นประจำเกือบทุกเดือน สถานที่ก็มีความเหมาะสม ครบวงจร/ผู้ปกครองและเยาวชนเข้ารับการอบรมร่วมกันครบทั้ง 3 วัน 2 คืนและพระวิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดและอบรม

4.2 **โครงการบรรพชาสามเณร โครงการบวชชีพราหมณ์ (ศีลจาริณี)** จัดขึ้นเนื่องในวาระโอกาสสำคัญต่างๆ

4.2.1 **โครงการบรรพชาสามเณร** ที่วัดไร่ขิง วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร วัดยานนาวา วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร

4.2.2 **แนวคิด** ในการจัดกิจกรรม (เหมือนกับค่ายคุณธรรมแต่เพิ่ม เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล เข้าไปด้วย)

4.2.3 **กลุ่มเป้าหมายหลัก** คือเด็ก และเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม

4.2.4 **จุดเด่น** คือสถานที่ เพราะสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้เต็มรูปแบบ / ผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมกิจกรรมได้/พระวิทยากรมีความรู้ความสามารถ ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

5. ฝ่ายกิจกรรมสงเคราะห์

มี 3 โครงการคือ

5.1 โครงการให้การสงเคราะห์โรงเรียนฟ้าใส

โรงเรียนฟ้าใสวิทยา เดิมอยู่ในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม แต่ขณะนี้ได้ออนเข้ามาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการแล้ว เป็นการจัดการการศึกษาพิเศษ สงเคราะห์พิเศษรายบุคคล รับเยาวชนอายุไม่เกิน 15 ปี แต่หากเยาวชนมีอายุมากกว่า 15 ปี (16-18 ปี) ต้องได้รับการศึกษา หรือได้รับการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

- อายุ 16 ปี ต้องเคยศึกษา / กำลังศึกษา / สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ขึ้นไป
- อายุ 17 ปี ต้องเคยศึกษา / กำลังศึกษา / สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ขึ้นไป
- อายุ 18 ปี ต้องเคยศึกษา / กำลังศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป
- เมื่อเด็กอายุครบ 18 ปีจะสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

5.1.1 **แนวคิด** ในการจัดกิจกรรม คือให้การสงเคราะห์สนับสนุนความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับสภาพจำเป็นของเด็กและเยาวชน / เข้าเยี่ยมให้กำลังใจจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านอาชีพตามความสนใจความถนัดของนักเรียน ให้คำปรึกษาแนะนำในการปรับตัวแก่นักเรียน สนับสนุนสิ่งของจำเป็นแก่นักเรียนที่ขาดแคลน ไม่มีญาติ ประสานงานระหว่างโรงเรียนและศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้เยาวชนที่ส่งเข้าเรียนตามคำสั่งศาล สามารถเรียนจบการศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด

5.1.2 **จุดเด่น** หลักสูตรการเรียนการสอนเป็นแบบ IDP (รายบุคคล) มีการจำแนกนักเรียนโดยผ่านการประเมินระดับสติปัญญา การเรียนรู้จากโรงพยาบาลตุลาการเฉลิมพระเกียรติ สามารถจัดการเรียนการสอนตามความสามารถ ตอบสนองศักยภาพของนักเรียนได้เป็นรายบุคคล

5.2 กิจกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าบุรุษสตรีและของใช้ที่ทำด้วยผ้าและหนัง

ดำเนินการที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

5.2.1 **แนวคิด** ในการดำเนินงาน เป็นหลักสูตรระยะสั้น เพื่อให้เยาวชนได้ค้นพบความถนัดของตนเอง มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต รับทั้งชายและหญิง จัดทุกเดือนสลับกับโครงการฝึกอบรมศิลปะประดิษฐ์ด้วยมือ

5.2.2 การจัดกิจกรรมจัดสอนทั้งที่ในศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและโรงเรียนฟ้าใสวิทยา หากจัดที่โรงเรียนฟ้าใสวิทยาจะจัดในตารางเรียน ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

5.2.3 **จุดเด่น** นักเรียนให้ความสนใจวิทยากรที่เป็นผู้พิพากษาสมทบและวิทยากรรับเชิญจากภายนอกไปสอนให้

5.3 โครงการศิลปประดิษฐ์ด้วยมือ

5.3.1 **แนวคิด** เป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าในตนเองสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมมีทักษะในการประกอบอาชีพสุจริตสามารถดำรงชีพในสังคมได้ จัดทุกเดือนสลับกับโครงการตัดเย็บเสื้อผ้าและเครื่องหนัง

5.3.2 การจัดกิจกรรมจัดสอนทั้งที่ในศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและโรงเรียนฟ้าใสวิทยา หากจัดที่โรงเรียนฟ้าใสวิทยาจะจัดในตารางเรียน ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

5.3.3 จุดเด่น มีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบในการเพิ่มทักษะอาชีพและมีอุปกรณ์ให้นักเรียน และเยาวชน สามารถฝึกฝนทำได้เองในเวลาว่าง และสามารถนำไปจำหน่ายได้

6. ฝ่ายฟื้นฟูสมรรถภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว

มี โครงการหลัก 3 โครงการคือ

6.1 โครงการให้คำปรึกษาเยาวชนในโรงพยาบาลตุลาการเฉลิมพระเกียรติ

ดำเนินการทุกวันพฤหัสบดีที่ 2 และ 4 ของเดือน ครึ่งวันบ่าย การคัดเลือกเด็กและเยาวชนที่เข้ามาในโรงพยาบาลตุลาการ เฉลิมพระเกียรติ นี้ จะมีระยะเวลาไม่เท่ากัน การให้คำปรึกษาถือเป็นเกณฑ์หลัก และนักจิตวิทยาจะเป็นผู้คัดเลือกเด็กและเยาวชนมารับคำปรึกษา

6.1.1 แนวคิด ในการจัดกิจกรรมในโครงการให้คำปรึกษา โดยการนำผู้พิพากษาสมทบที่อาสาสมัครเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่เยาวชน มีการให้คำปรึกษาทุกบ่ายวันพฤหัสบดี ที่ 2 และที่ 4 ของเดือนการให้คำปรึกษาจะมีการปรึกษาดต่อกันอย่างน้อย 3 ครั้งเพื่อเป็นกำลังใจ และแก้ไขปัญหาเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้ผ่อนคลาย ในช่วงเช้าจะเป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนได้มีการหมุนเวียนเข้าร่วมกิจกรรม

6.1.2 จุดเด่น โรงพยาบาล ตุลาการเฉลิมพระเกียรติ มีการบริหารจัดการเวลาที่ดี เพื่อให้ผู้พิพากษาสมทบได้เข้าไปช่วยฟื้นฟูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 โครงการฟื้นฟู แก้ไข พัฒนาเด็กเยาวชนและครอบครัวด้วยดนตรี กีฬา ฝึกอาชีพในการประกอบอาหารคาว/หวานและสิ่งประดิษฐ์งานฝีมือ

ดำเนินการทุกเดือนๆละ 1 ครั้งในวันในวันพฤหัสบดีที่ 2 หรือ 4 (ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม) ครึ่งวันเช้า

6.2.1 แนวคิด ในการจัดกิจกรรมโครงการฟื้นฟู แก้ไข พัฒนาเด็กเยาวชนและครอบครัวด้วยดนตรี กีฬา การประกอบอาหารคาว/หวานและสิ่งประดิษฐ์งานฝีมือ เพื่อเป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัวที่กระทำผิด ได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติในการดำรงชีวิตที่ดีงาม มีแนวคิดที่จะประกอบอาชีพสุจริต เพื่อคืนสู่สังคมและครอบครัว /ผ่อนคลายความเครียด เกิดความสนุกสนานไม่หมกมุ่นครุ่นคิด และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

6.2.2 จุดเด่น เด็กและเยาวชน มีความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สุขภาพกายแข็งแรง สุขภาพจิตดี มีทักษะในการทำอาหารและสิ่งประดิษฐ์ บางคนค้นพบความถนัดของตนเอง และมีความมุ่งมั่นจะนำไปประกอบเป็นอาชีพเมื่อออกจาก รพ.

6.3 โครงการจัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนในวันสำคัญตามประเพณี

(ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม) จัดร่วมกับงานสงเคราะห์

6.3.1 แนวคิด ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญตามประเพณี เพื่อปลูกฝังประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามให้กับเยาวชนและเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมเสมือนหนึ่งว่าเด็กนั้นได้อยู่ร่วมกันในสังคมปกติ วันเวลานั้น สามารถยืดหยุ่นตามความเหมาะสมและโอกาส โดยจัดร่วมกับงานสงเคราะห์

7. ฝ่ายวิชาการ

โครงการพัฒนาทักษะทางวิชาการ มีการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ โดยมี

- โครงการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT)
- ศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับเด็กและเยาวชนศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

7.1 แนวคิด ในการจัดกิจกรรม ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเป็นจำนวนมากละทิ้งการศึกษาภาคบังคับในระบบโรงเรียน ไม่สามารถศึกษาเล่าเรียนตามปกติได้ จึงเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้มีโอกาสพัฒนาทักษะวิชาชีพ ที่สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งในการศึกษาต่อการประกอบอาชีพในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ /จัดการเรียนการสอนเป็นประจำทุกเดือน 2 หลักสูตร คือ

7.1.1 ความรู้เบื้องต้น

7.1.2 การค้าขายบนอินเทอร์เน็ต (e – commerce)

7.2 จุดเด่น คือมีเครือข่ายความร่วมมือเกิดขึ้น และได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์เทคโนโลยี จากกระทรวงดิจิทัล จนเกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีสำหรับเด็กและเยาวชนศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

บทที่ 4

กิจกรรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชน และครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้รับรายงานผลการดำเนินโครงการและกิจกรรมในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชน และครอบครัวจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 9 ภาค รวมทั้งสิ้นจำนวน 50 ศาล จากจำนวน ศาล 9 ภาค ทั่วประเทศ 80 ศาล คิดเป็นร้อยละ 63 กิจกรรม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัว ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดต่าง ๆ มีลักษณะหลากหลายทั้งประเภทกิจกรรม และเนื้อหาสาระของ กิจกรรม ปัจจัยสำคัญที่นำจะมีส่วนในการกำหนดกิจกรรม และโครงการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชน รวมทั้งครอบครัวและชุมชนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้หลายกิจกรรมมีความสอดคล้องกับ ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อม และลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น หรือภูมิภาคนั้น ๆ

ในการศึกษาโครงการ / กิจกรรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กเยาวชน และครอบครัวของศาล เยาวชน และครอบครัวจังหวัดต่างๆ ทั้ง 9 ภาคได้จำแนกการศึกษาเป็น 3 ส่วน คือ

1. การศึกษาเชิงสถิติของกิจกรรมของศาลทั่วประเทศ
2. การศึกษาคุณลักษณะของกิจกรรมรายภาค
3. การสร้างสรรค์กิจกรรมเชิงรุก

4.1 การศึกษาเชิงสถิติของกิจกรรมของศาลทั่วประเทศ

ได้จำแนกตามรายภาค และประเภทของกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วยการจัดหมวดหมู่ ประเภท โครงการ/ กิจกรรม แสดงจำนวนศาลเยาวชนและครอบครัวในแต่ละภาคที่ส่งรายงานผลการดำเนินงานที่ใช้ ในการศึกษา นำเสนอในแผนภูมิประกอบรายงาน

การศึกษาเชิงสถิติได้จำแนกประเภทโครงการ / กิจกรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว 9 ภาคทั่วประเทศ (ตามรายงานที่ได้รับ) ตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม	45	กิจกรรม
2. กิจกรรมแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรม	36	กิจกรรม
3. กิจกรรมการพัฒนาทักษะอาชีพ	32	กิจกรรม
4. กิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ	26	กิจกรรม
5. การเสริมสร้างระเบียบวินัยและคุณภาพชีวิต	26	กิจกรรม
6. กิจกรรมด้านอื่น ๆ ที่มีลักษณะพิเศษ	18	กิจกรรม
7. การป้องกันการกระทำความผิด	16	กิจกรรม

ศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งศาล เยาวชนและครอบครัว กลางและศาล เยาวชนและครอบครัว จังหวัดต่าง ๆ ใน 9 ภาคทั่วประเทศให้ความสำคัญกับกิจกรรมด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและ เยาวชนรวมทั้งครอบครัวในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้เพราะคุณธรรมและจริยธรรมจะเป็นหลักพื้นฐานใน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

โครงการ / กิจกรรมด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เป็นโครงการที่มีการดำเนินงานมากเป็นอันดับแรกของศาลเยาวชนและครอบครัว ในแต่ละภาคจะมีชื่อโครงการที่แตกต่างกันออกไป และมีเนื้อหาที่มุ่งใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องมือกล่อมเกลาจิตใจและพฤติกรรม อาทิ

- โครงการค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม
- โครงการอุปสมบทหมู่ โครงการบรรพชา
- สุขกายสุขใจได้ธรรมะ ธรรมนำสุข
- โครงการหลักธรรมนำชีวิต
- โครงการศาสนบำบัด โครงการคืนลูกรักด้วยหลักศาสนา (ดาวะห์) เป็นต้น

ลำดับที่ 2 เป็นกิจกรรมแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรม พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ หรือ EQ/MQ ที่มุ่งแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมเด็กและเยาวชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้จักคิดบวก หรือสร้างสรรค์ รวมทั้งการมีเป้าหมายของชีวิต โครงการในลักษณะนี้มีชื่อโครงการต่างกัน เช่น

- โครงการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ หรือ EQ/MQ
- กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ ซึ่งมีการดำเนินงานในศาลเกือบทุกภาค
- โครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพ
- ค่ายพัฒนากาย จิต สังคม ค่ายอุ่นใจรัก
- โครงการเติมฝันปณิใจใส่เยาวชน เป็นต้น

ลำดับที่ 3 คือกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพ ซึ่งมีการดำเนินงานในศาลจังหวัดในภาคต่างๆถึง 8 ภาค ในจำนวนทั้งหมด 9 ภาค แสดงให้เห็นถึง การตระหนักถึงการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านวิชาชีพให้เด็กและเยาวชนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างสุจริตต่อไป โครงการด้านพัฒนาทักษะอาชีพเป็นโครงการแนวใหม่เชิงรุก และมีข้อดีคือ เด็กและเยาวชนได้ฝึกฝนปฏิบัติจริง และมีองค์ความรู้ด้วย ทำให้ไม่น่าเบื่อ และได้ประโยชน์พร้อมกัน โครงการดังกล่าวได้แก่

- โครงการสานฝันสู่อาชีพ สวนเกษตรเรียนรู้
- กิจกรรมทำขนมไทย ดอกไม้ประดิษฐ์
- โครงการเสริมสร้างอาชีพ พัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน
- โครงการนวดคลายเส้น เจียระไนเพชร
- โครงการฝึกอาชีพ ด้านผ้าบาติก และการเกษตร เป็นต้น

ลำดับที่ 4 เป็นกิจกรรมด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต และด้านฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กและเยาวชน ซึ่งมีลักษณะมุ่งเน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เสริมสร้างระเบียบวินัยของชีวิต มีการดำเนินงานทั้งในศาลากลางและศาลจังหวัดในทุกภาค โครงการดังกล่าวมี อาทิ เช่น

- โครงการค่ายครอบครัวอุ่นใจได้ลูกหลานคืน
- โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ฝึกระเบียบวินัยเพื่อเยาวชน
- โครงการบูรณาการสร้างเสริมสวัสดิภาพเด็ก
- โครงการค่ายพัฒนา กาย จิต สังคม ค่ายพลังอินทรีย์
- โครงการสนับสนุนการแก้ไข ฟื้นฟู และโครงการญัตินันนารู เป็นต้น

นอกจากนี้กิจกรรมพื้นฐานในการแก้ไข บำบัด พื้นฟูตั้งได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาคต่างๆได้ให้ความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมเชิงรุก ที่มุ่งป้องกันการกระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อลดจำนวน หรือความเสี่ยงที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ นอกจากนี้ยังมีโครงการที่มุ่งเสริมสร้างองค์ความรู้ ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านสังคม มีโครงการต่าง ๆ อาทิ

- โครงการป้องกันการกระทำความผิด “ รู้ก่อนผิด คิดก่อนหลงทาง ”
- โครงการบรรยายกฎหมายชุมชน เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย
- โครงการปลูกป่าท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชายหาดสะอาดสวยใส
- โครงการคืนคนดีสู่สังคม
- โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น

4.2 การศึกษาคุณลักษณะของกิจกรรมรายภาค

การศึกษาวិเคราะห์โครงการ / กิจกรรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของศาลจังหวัดในภาคต่างๆโดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์สำคัญคือ เนื้อหาของกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย ผลสำเร็จ / ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ รวมทั้งเกณฑ์อื่นๆที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อนำเสนอโครงการ / กิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะที่เด่น สร้างสรรค์ และมีผลดีต่อเด็ก เยาวชนในกระบวนการยุติธรรม และรวมถึง ครอบครัว และชุมชนด้วยเช่นกัน

ในการศึกษาโครงการ / กิจกรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวรายภาคพบว่า มีโครงการ / กิจกรรมที่มีลักษณะเด่นในด้านเนื้อหาสาระของกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ายอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งประโยชน์และผลสัมฤทธิ์ของโครงการและกิจกรรมที่ตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของศาลเยาวชนและครอบครัว

ผลการศึกษาโดยรวมสรุป

4.2.1 ศาลเยาวชนและครอบครัวทุกภาคให้ความสำคัญกับโครงการแก้ไข บำบัด พื้นฟูด้านคุณธรรมจริยธรรมซึ่งยึดหลักทางศาสนาเป็นสาระสำคัญ โครงการเสริมสร้างระเบียบวินัยและพัฒนาคุณภาพ และโครงการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวซึ่งจะเป็นเกราะ หรือภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชนมิให้กระทำความผิด โครงการหลักที่มีดำเนินการในทุกภาคได้แก่ โครงการค่ายคุณธรรม โครงการครอบครัวอุ่นใจได้ลูกหลานคืน โครงการบรรพชาสามเณร เป็นต้น

4.2.2 ศาลเยาวชนและครอบครัวหลายภาคมีแนวคิดเชิงรุก จัดกิจกรรมสำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัว เพื่อให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชน เช่นการให้ความรู้ด้านกฎหมาย ด้า นภาษาต่างประเทศ เป็นต้น โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายเยาวชนที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนและกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเยาวชน ตระหนักถึง การกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นการป้องกันก่อนการกระทำความผิด ตัวอย่างกิจกรรมได้แก่ โครงการปลอดภัยด้วยวินัยจราจร (ภาค 7) โครงการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย (ภาค 5) โครงการพัฒนาศักยภาพทางภาษา (ภาค 2)

4.2.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพในศาลเยาวชนและครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในภาคต่างๆถึง 8 ภาคในจำนวน 9 ภาค และมีจำนวนกิจกรรมร่วมกันมากเป็นลำดับที่สามารถจากกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและกิจกรรมด้านการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรม แนวโน้มในส่วนนี้สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของศาลเยาวชนและครอบครัวที่ให้ความสำคัญและเห็นถึงประโยชน์ของกิจกรรมสร้างอนาคตด้วยการพัฒนาทักษะอาชีพซึ่งเป็นแนวทางเสริมสร้างศักยภาพให้แก่เด็ก เยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมที่ได้ปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมเป็นคนดีแล้ว สามารถนำความรู้ ประสบการณ์ในส่วนนี้ไปปรับใช้ประกอบอาชีพและกลับคืนสู่สังคมอย่างเป็นปกติสุข และมั่นคง ในการนี้ศาลเยาวชนและครอบครัวแต่ละจังหวัด จะพิจารณากำหนดเนื้อหาของหลักสูตรแตกต่างกันตามลักษณะสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของจังหวัด เช่น การอบรมด้านผ้าบาติก การปลูกผักเกษตรอินทรีย์(ภาค 8) อาชีพช่าง (ภาค 1) และการนวด (ภาค 9) เป็นต้น

4.2.4 ศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดในหลายภาคให้ความสำคัญกับมิติของสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม โดยจัดโครงการกิจกรรมด้านสังคม อาทิ. โครงการจิตอาสา(ภาค 5) โครงการอาสาสมัครผูกฉิ่ง (ภาค 6) โครงการสร้างเครือข่ายชุมชน (ภาค 6) และโครงการปลูกป่าท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(ภาค 2) และโครงการชายหาดสะอาดสวยใส (ภาค 8) เป็นต้น

4.2.5 ในบางภาคศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดได้ร่วมมือกันจัดกิจกรรม แก่ไข บำบัด ฟื้นฟู เพื่อให้มีเด็ก เยาวชน กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมการอบรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น การประสานความร่วมมือกันระหว่างศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคนั้นๆ มีผลดี เป็นการขยายจำนวนเด็ก เยาวชน เข้าร่วมกิจกรรม

4.3 แนวคิดสร้างสรรค์กิจกรรมเชิงรุก

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในแต่ละภาคมีการดำเนินกิจกรรมแก่ไข บำบัด ฟื้นฟูในด้านต่างๆ ที่หลากหลายโดยให้ความสำคัญกับกิจกรรมหลักดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อเป็นพื้นฐานในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก เยาวชน และครอบครัว นอกจากนี้ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาคต่างๆยังได้พัฒนา กิจกรรมในรูปแบบใหม่ใหม่ปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและมีความสอดคล้องกับบริบททางสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ตัวอย่างกิจกรรมที่น่าสนใจในแต่ละภาค มีดังนี้

ภาค 1

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดจังหวัดปทุมธานี ,ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรปราการ , ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

“ โครงการศูนย์ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทในสถานศึกษาของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี ” เริ่มดำเนินงานในปี พ.ศ. 2553 เป็นการนำรูปแบบการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทในศาล ไปใช้ในการแก้ไขข้อพิพาท/ปัญหาของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา เป็นการปลูกจิตสำนึกแก่เด็กและเยาวชนให้รู้จักการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยการพูดคุย ด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ยในสถานศึกษา จัดตั้ง “ศูนย์ประนอมรุ่นเยาว์ในสถานศึกษา” ระดับมัธยมศึกษา

ภาค 2

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดจันทบุรี

“โครงการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนของ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด จันทบุรี” เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด จันทบุรีได้นำเด็กและเยาวชนไปศึกษาดูงานที่ ศูนย์การศึกษา ดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง (บ้านจำรุง) จังหวัดระยอง เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรผสมผสาน การดูแลสิ่งแวดล้อมและบริหารจัดการขยะ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผลและพอสมควร ให้สามารถดูแลตนเองไปพร้อมๆกับดูแลสิ่งแวดล้อมด้วย เรียนรู้การเป็นผู้ให้ตอบแทนสังคม

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครนายก

“โครงการจิตอาสาบริการช่วยเหลือผู้ป่วยในโรงพยาบาลจังหวัดนครนายก” เปลี่ยนบทบาทเด็ก เยาวชนจากผู้รับเป็นผู้ให้ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ความทุกข์ของผู้อื่น ทำให้เข้าอกเข้าใจผู้อื่นมากขึ้นขณะเดียวกัน จะตระหนักถึงคุณค่าของตนเองในการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นก้าวแรกที่ดีในการพัฒนาตนเองในอนาคต

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสระแก้ว

“โครงการเยาวชนอาสา พัฒนาวัดสะอาด” เปลี่ยนบทบาทเด็ก เยาวชนจากผู้รับเป็นผู้ให้ เด็กจะได้ตระหนักถึงคุณค่าและศักยภาพของตนเองในการช่วยเหลือเปลี่ยนแปลงสังคม สิ่งแวดล้อมใกล้ตัวให้ดีขึ้นได้ เป็นก้าวต่อไปที่จะพัฒนาตนเองในอนาคต

ภาค 3

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยโสธร

“โครงการ รักรายงานตัวเด็กและเยาวชนเคลื่อนที่” ผู้ให้คำปรึกษาประจำศูนย์ให้คำปรึกษา และเจ้าหน้าที่ศาลเยาวชน ปละครอบครัวจังหวัดยโสธร ออกพื้นที่เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้มีผลดีในการลด ปัญหาการเดินทางมาศาล และลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้ ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์

ศาลเยาวชนและครอบครัวศรีสะเกษ

“โครงการช่วยเหลือผู้ป่วยอุบัติเหตุ” โดยนำเด็ก เยาวชนที่ถูกฟ้องและอยู่ระหว่างพิจารณาพิพากษา คดีความผิดต่อชีวิต/ร่างกาย โดยประมาทหรือพระราชบัญญัติขนส่งทางบกหรือคดีเสพขี้บ รุนละไม่เกิน 10 คนไปช่วยเหลือผู้ป่วยอุบัติเหตุที่โรงพยาบาลซึ่งทำ MOU ไว้กับศาลเยาวชนและครอบครัวศรีสะเกษ โดยมีเจ้าหน้าที่ตักอุบัติเหตุเป็นพี่เลี้ยง และให้โรงพยาบาลแจ้งผลการดำเนินงานแก่ศาล เป็นโครงการที่แก้ไข ปัญหาได้ตรงประเด็น มีการบูรณาการกับหน่วยงานภายนอกคือโรงพยาบาลช่างทำ MOU กับศาลเยาวชน และครอบครัวศรีสะเกษและยังมีบริษัทเอกชนให้การสนับสนุน

ภาค 4

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอุดรธานี

“โครงการบูรณาการเสริมสร้างสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัวในกระบวนการยุติธรรม ร่วมกับเครือข่ายและระบบติดตามประเมินผลในท้องถิ่น” เพื่อเสริมสร้างประสานความร่วมมือภาคีเครือข่าย สำหรับรองรับการส่งตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องได้รับการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสมตามกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อสนับสนุนให้เด็ก เยาวชน และครอบครัวได้คิดด้วยตนเองในการปรับเปลี่ยนเรียนรู้พฤติกรรมให้ไปในทิศทางที่เหมาะสม สามารถใช้ชีวิตในสังคมปกติได้ และติดตาม พฤติกรรมเด็ก เยาวชนและครอบครัวไม่ให้หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ สร้างภูมิคุ้มกันกับการสู่ความเสี่ยงต่อการ กระทำ ความผิดและเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด ของเด็กและเยาวชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดกาฬสินธุ์

“โครงการปลูกพืชไร่ดินเพื่อชีวิตที่พอเพียง ” เพื่อให้เด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ชีวิตที่พอเพียงตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้เด็ก เยาวชน และผู้ปกครองมีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการปลูกพืชไร่ดินในพื้นที่ที่จำกัดทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและเพื่อเป็นแนวทาง ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม

“โครงการประสานความร่วมมือเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และติดตามเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่ศาลสั่งตามมาตรา 90 มาตรา 132 วรรคหนึ่ง และที่ศาลมีคำพิพากษาให้คุมความประพฤติ เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสมโดยศาลได้จัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกับกองบังคับการ กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย จังหวัดมหาสารคาม ในการติดตามพฤติกรรม และตรวจปัสสาวะของเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสกลนคร

“โครงการเติมพลัง สร้างฝัน สู่วันใหม่” เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็ก และเยาวชนเกิดแรงบันดาลใจในการตั้งเป้าหมายในชีวิตให้สามารถวางแผนในอนาคตต่อไปได้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถสร้างความเข้มแข็งและประคับประคองตนเองไม่ให้หวนกลับไปกระทำ ความผิดซ้ำอีก

ภาค 5

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงราย

“โครงการจิตอาสาบริการช่วยเหลือผู้ป่วย” เพื่อให้เด็กเยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพความเจ็บป่วยของบุคคลทุกเพศทุกวัย และมีจิตสำนึกในผลการกระทำของตนเองที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีงามและเห็นคุณค่าชีวิตของตนเองและผู้อื่นแก่เด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักการดูแลตนเองให้ปลอดภัยและสามารถนำความรู้ประสบการณ์ไปช่วยเหลือบุคคลอื่นได้ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพะเยา

“โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตร "ร้อยเรียง เคียงศิลป์ ไม่สิ้นอาชีวะ"” เพื่อให้เด็กเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาของศาลตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เวลาว่างและการทำงานให้เกิดประโยชน์จะมีส่วนช่วยในการนำพาชีวิตให้ห่างไกลจากสิ่งที่ไม่ดีอื่นๆ เช่น ยาเสพติด การพนัน อบายมุข อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมทักษะความรู้ด้านอาชีวะให้แก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาของศาล เพื่อเสริมสร้างโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพเป็นการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดแพร่

“โครงการหนึ่งกำลังใจเพื่อวันใหม่ของน้อง” เพื่อให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างฝึกอบรมตามคำพิพากษาของศาล เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ติดตามดูแลส่งเสริมและสนับสนุนให้กำลังใจแก่เด็กและเยาวชนระหว่างฝึกอบรมให้แรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดลำปาง

“โครงการบริการปรึกษาทางโทรศัพท์หรือสายด่วนการปรึกษาเพื่อเด็ก เยาวชนและครอบครัว ” เพื่อพัฒนาระบบการบริการให้คำปรึกษาในคดีอาญา เด็ก เยาวชน ที่เข้าสู่กระบวนการของศาลเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ เพื่อพัฒนาระบบการให้คำปรึกษา และการติดตามคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

ภาค 6

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิจิตร

“โครงการอาสาสร้างสุข” นำเด็กและเยาวชนเป็นจิตอาสาช่วยเหลือผู้ป่วยในโรงพยาบาลพิจิตร เปลี่ยนเด็ก เยาวชนจากผู้รับเป็นผู้ให้ เด็ก เยาวชนจะได้เรียนรู้ถึงความรู้สึกและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น ใน

ขณะเดียวกันเด็ก เยาวชนจะได้รับความสุขจากการเป็นผู้ให้ซึ่งคุณค่าของตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุโขทัย

“โครงการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเพื่อเป็นอาสาสมัครฉุกเฉินชุมชน” เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เด็กและเยาวชนมีจิตอาสา มีทักษะที่จะให้ความช่วยเหลือด้านการแพทย์ฉุกเฉินที่ได้มาตรฐาน เป็นการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ณ จุดเกิดเหตุ โดยเปลี่ยนเด็ก เยาวชนจากผู้รับเป็นผู้ให้ เด็ก เยาวชนจะได้เรียนรู้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองจากการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม พร้อมทั้งเพิ่มทักษะในการใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย นำสิ่งที่ได้ประสบและเรียนรู้ไปพัฒนาตนเองในอนาคต

ภาค 7

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร

“โครงการประสานความร่วมมือกับกลุ่มเครือข่ายทางสังคมเด็ก เยาวชนและครอบครัวร่วมกันทำความดีเพื่อสังคม เถลิงพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” เพื่อให้เด็ก เยาวชน และครอบครัวได้ทำความดีเพื่อสังคม ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่วัด ให้เด็ก เยาวชน และครอบครัวได้เรียนรู้บทบาทการเป็นผู้ให้ ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองในการตอบแทนสังคมสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวเพื่อความพร้อมในการกลับมาพัฒนาตนเอง

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี

“โครงการถนนปลอดภัยด้วยวินัยจราจร” เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายจราจร เพื่อแก้ไขปัญหาและลดการเกิดอุบัติเหตุลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งอาจเกิดจากความประมาทหรือความไม่รู้ในกฎระเบียบวินัยการจราจร อีกทั้งเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะกฎจราจรคือกฎแห่งความปลอดภัย ถนนปลอดภัยด้วยวินัยจราจร กิจกรรมอบรมให้ความรู้ในกฎจราจร บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ด้วยการตีเส้นจราจร

ภาค 8

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดกระบี่

“โครงการคัดแยกและทำลายประวัติหรือบัญชีประวัติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากร” โดยทางศาลเยาวชนและครอบครัวกระบี่ส่งรายชื่อเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีและศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูก่อนมีคำพิพากษาตามมาตรา 90 และมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร เพื่อคัดแยกและทำลายประวัติหรือบัญชีประวัติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากรตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นโครงการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ตรงกับสภาพปัญหาที่เด็กและเยาวชนซึ่งพ้นคดีไปแล้วประสบอยู่

ภาค 9

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล

“โครงการการสร้างและพัฒนาเครือข่ายชุมชนศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล ประเภทผู้นำชุมชน” เป็นโครงการที่บูรณาการในการทำงานโดยดึงชุมชนเข้ามาร่วมรับผิดชอบเอาใจใส่ดูแลเด็กและเยาวชนซึ่งน่าจะป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้เป็นอย่างดี

.....

บทที่ 5 สรุปและวิเคราะห์

5.1 สรุป/วิเคราะห์

การศึกษากิจกรรมแก้ไข บำบัด พิ้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัวของศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศในบทที่ 3 และบทที่ 4 พบว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวได้จัดทำโครงการ / กิจกรรม แก้ไข บำบัด พิ้นฟูต่างๆ โดยยึด “เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง”

กิจกรรม แก้ไข บำบัด พิ้นฟูของศาลเยาวชนและครอบครัว มีลักษณะเนื้อหา การวิเคราะห์ประเด็น ปัญหาซึ่งเป็นสาเหตุแห่งการกระทำความผิดรวมทั้งปัจจัยสำคัญต่อการจัดทำโครงการ/กิจกรรม แก้ไข บำบัด พิ้นฟูเด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสม ในภาพรวม กิจกรรมแก้ไข บำบัด พิ้นฟู อาจจำแนกตามหลักการ ดำเนินงานดังนี้

5.1.1. กลุ่มกิจกรรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ศาลเยาวชนและครอบครัวดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่มุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เด็ก เยาวชน เป็น กิจกรรมระยะสั้น โดยยึดแนวทางสำคัญ 3 ประการคือ

ก. หลักคำสอนทางศาสนา เน้นเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม มีศีลธรรมเพื่อปมเพาะชำระจิตใจ และการดำเนินชีวิต โครงการกิจกรรมด้านนี้ได้แก่

- โครงการค่ายอบรมคุณธรรม จริยธรรม
- โครงการบรรพชาสามเณร

ข. หลักทางด้านจิตวิทยา เป็นการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการคิด วิเคราะห์เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ตระหนักรู้คุณค่าของตนเอง มีเป้าหมายชีวิต รู้จักวิธีแก้ปัญหาโดยไม่พึ่งยา เสพติด หรือเพื่อน รวมทั้งการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว และการอยู่ร่วมกันในสังคม กิจกรรม ในกลุ่มนี้ได้แก่

- กิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และเสริมสร้างคุณธรรม (EQ/MQ)
- กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์

ค. หลักการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ มุ่งพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตในองค์กรวม เน้นการเสริมสร้าง ระเบียบวินัยในชีวิตประจำวัน ทักษะการแก้ปัญหาและอุปสรรค ต่างๆ ตลอดจนเสริมสร้างความรัก ความ เข้าใจ และความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชนเมื่อกลับคืนสู่สังคมอย่างเป็น ปกติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โครงการในกลุ่มนี้ได้แก่

- โครงการครอบครัวอุ่นใจได้ลูกหลานคืน

5.1.2 กิจกรรมการบำบัด พิ้นฟูร่างกายและจิตใจ

เป็นมาตรการหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงเยียวยา (Rehabilitation Justice) ศาลเยาวชน และครอบครัวคำนึงถึงเด็ก เยาวชนกลุ่มที่มีปัญหาความผิดปกติ ความบกพร่องด้านสุขภาพ ร่างกาย หรือ จิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งในการกระทำความผิด เช่น การติดยาเสพติด สมาธิสั้น หรือ ความ บกพร่องทางปัญญา เป็นปัญหาด้านสุขภาพที่ต้องได้รับการรักษาเยียวยาทางการแพทย์ นอกจากนี้ยังมีเด็ก เยาวชนกลุ่มที่มีแนวโน้มจะปรับตัวเข้าสู่สังคมตามปกติได้ หากมีโอกาสกลับเข้ารับการศึกษาเพิ่มเติมจนจบ ภาคบังคับเป็นอย่างน้อย “ในระบบปิด” ซึ่งจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาานพอสมควร ดังนี้

- โรงพยาบาลศุลาการเฉลิมพระเกียรติ สำหรับเด็ก และเยาวชนที่มีปัญหาด้านสุขภาพทางร่างกายหรือจิตใจ ต้องเข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยใน
- โรงเรียนฟ้าใสวิทยา สำหรับเด็ก และเยาวชนกลุ่มที่ควรได้รับการศึกษาต่อในโรงเรียนประจำ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะในการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.1.3 กิจกรรมกลุ่มการพัฒนาทักษะอาชีพ

ศาลเยาวชนและครอบครัวมีแนวโน้มการจัดกิจกรรมในด้านการพัฒนาทักษะอาชีพเพิ่มมากขึ้น เป็นกิจกรรมเชิงรุกที่เป็นสำหรับเด็ก เยาวชนส่วนใหญ่ที่ออกจากการศึกษาภาคบังคับ ขาดพื้นฐานความรู้ที่จะศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง เป็นที่น่าสังเกตว่า ศาลเยาวชน และครอบครัวในแต่ละจังหวัดที่จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพ จะนำวิถีชีวิตท้องถิ่นของจังหวัดมาเป็นเนื้อหาของกิจกรรม เช่น การสอนเทคนิคการมัดย้อมผ้าบาติก เป็นต้น

5.1.4 กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ศาลเยาวชนและครอบครัว ได้นำแนวคิดใหม่เชิงรุกมาเป็นโครงสร้างในการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ปลูกฝัง บ่มเพาะ เด็กและเยาวชน และสร้างจิตสำนึกอันดีให้เห็นคุณค่าของการทำประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม โดยเฉพาะสังคมที่เอื้ออาทรต่อผู้ด้อยโอกาส (Caring Society) กิจกรรมในลักษณะนี้นอกจากจะมีเนื้อหาที่เป็นสารประโยชน์แล้ว ยังเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้แก่เด็ก กิจกรรมเชิงรุกมีแนวคิดหลายด้าน อาทิ

- การให้อภัยความรู้ด้านต่างๆแก่เด็ก เยาวชน และชุมชนที่เกี่ยวข้อง
- กิจกรรมด้านสังคม ชุมชน และการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์
- ด้านสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 การพัฒนาใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ช่วยในการจัดกิจกรรมเชิง Edutainment โดยบูรณาการมิติของเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์กับรูปแบบของกิจกรรมที่ใช้สื่อสารสนเทศเข้ามาเสริมเพื่อดึงดูดความสนใจของเด็กและเยาวชน

5.2.2 โครงการกิจกรรมเพิ่มพูนองค์ความรู้ในด้านต่างๆที่มีประโยชน์ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมความรู้พื้นฐานในด้านต่างๆ เช่นด้านกฎหมาย สุขภาพอนามัย การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อการใช้สื่อสมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งภัยสังคมที่มาในรูปแบบใหม่ๆ เป็นต้น

5.2.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างศาลเยาวชนและครอบครัว รวมทั้งภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการร่วมมือกันจัดกิจกรรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู

5.2.4 ควรจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อบูรณาการในการวางแผนการดำเนินโครงการกิจกรรมต่างๆให้มีมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

.....